

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad catholicorum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ czim alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük.) XIII. Leó pápa Zichy Nándor gróffhoz 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak:

Egészévre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.

Egyes szám ára 10 fillér.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön és szombaton este.

Sze Hely: Jókai-u. cza 10.

Kiadóhivatal: DEBRECZENYI GYULA KÖNYVNYOMDÁJA (Jókai-utca 4. sz.)

Felekezeti a politikában.

Mikor a mult hónapokban fellobbant a katolikusok lelkesedésének lángja, hogy követelje számunkra az autonómiát, s ezzel a katolikus nagyközönséget közelebb hozza egyházához, mint hitelt érdemlő tanuk mondják, *Eötvös* Károly azt a nyilatkozatot tette, hogy inkább vesztsek el a protestánsok a maguk autonómiáját, minthogy a katolikusok ilyet nyerjenek. Mily fekete, — mondjuk inkább — pokoli gyűlöletnek kell búzólni abban a szívben, mely ily mondásra képes. Szívesen látja üszkökben a saját házát, csak a szomszéd portája is hamuvá égjen.

Most ugyanez az *Eötvös* Károly lapjában, az *Egyetértés*-ben, melynek ő a szellemi irányadója, nyolcz hónapi kutatás után megindította a hajszát *Ugron* Gábor ellen, egy teljesen alárendelt érdekű dologban, de a melylyel mégis a nyakát szerették volna kitekerni. Minduntalan felhangzott az *Egyetértés*-ben s a vele egy húrton pendülő zsidó-liberális lapokban a gúny, a melylyel *Ugront*, az „üldözött katolikust“ vagdalták. *Ugron* mondotta ugyanis az autonómiai gyűlésen, hogy soha még politikai elveiért sem üldözték annyira, mint katolikus voltaért.

A protestánsok rágyújtottak egyházi gyűléseiken a jeremiádkra, hogy a kultuszminiszter *Majláth* Gusztávot „erdélyi püspök“-nek nevezte, a mire minden történelmi jog szerint igénye is van.

Asták alattunk, katolikusok alatt a talajt harmadfél évtizeden keresztül, mert hiszen *Tisza* Kálmán, ha nem is hangos szóval, de alattomban, bujkálva, a protestantizmusnak építette a boldogulás utját egész uralkodása alatt. Nyíltan a katolikusokat nem bántotta, sőt a nagy nyilvánosság előtt igyekezett magát olyanakk mutatni, mint a ki távol tartja magát minden katolikus-ellenes tendenciától, alattomban azonban teletömte a főhivatalokat kálvinistákkal, lutheránusokkal, ezek meg a kisebb hivatalokból s a megyékből szorították ki a katolikusokat, úgy hogy ma egészséges katolikus politikát csinálni óriási nehézségbe kerül, mivel lépten-nyomon az „intéző körök“ által elének gördített akadályokba kell ütköznünk. Tessék csak megkérdezni bármely miniszterium hivatalnokait, mit tesznek a katolikus módon gondolkodni akaró és merő hivatalnokokkal? Valóságos zsarnoksággá fajul az uralmuk. Ott szabad mindennek lenni, lutheranusnak, kálvinistának, zsidónak, csak katolikusnak nem, mert azt tönkreteszik, vagy

legalább is úgy bevágják az előrehaladása utját, hogy minden igyekezete, szorgalma mellett 10—20 évig szolgálhat egy hivatalban, s örökös tüszurásoknak van kitéve. Ismertem előkelő állású pesti hivatalnokot, a ki nem mert katolikus szellemű lapot járni, mert mint mondá, a kémek értesíteni fogják fölbevalóit, s ő egy hét mulva valamelyik 50 mértföldnyire eső városkában luza a állam szekerét, a hova hirtelen „a szolgálat érdekében“ helyezték át s mi lesz akkor a felsőbb iskolákat látogató gyermekeivel? . . .

Nem kell titkolnunk, bátran kimondhatjuk, hogy nekünk a *Tisza* és kreaturáinak uralma 25 év alatt többet ártott, mintha katolikus miniszterek egy századon keresztül igyekeznének helyreütni a maguk módja szerint a protestáns nepotizmus által okozott sebeket.

Mert a mi katolikusaink szégyenkeznek és nem mernek cselekedni, ha valaki szemükbe vágja, hogy felekezeti szempontok vezérik őket. Valóságos gúnynev a „katolikus“ név sokak szemében, vagy ha az nem használ, ott a „fekete reakcionárius“ vagy a „néppárti“ elnevezés. Mindezt sikerült illyenné tenni a protestánsoknak. s azoknak a katolikusoknak, a kik velük egy követ fújnak,

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCZÁJA.

Kiss József.

(Folytatás.)

Ugy látszik, mintha a csöndes lemondásban a kölcsönös gyöngesség kibékítene sorsával, bár mindig fáj neki, hogy felesége nem érti meg lelke magas szárnyalását.

„Mi a mesében gyermeki s bájos,
Az a te vonásod viseli mind,
Mesék szelid hamupókéje! . . .
De mikor a gondolatnak szárnyán
Messze szállok, — te nem jöhetsz velem . . .
Tán a csillagokban volt megírva,
Hogy én örökké egyedül legyek! . . .“

(Magány 66.)

Van e dalokban igen szép részlet is, például az említett V. számú, hol igaz bensőséggel írja le felesége egyszerűen bájos egyéniségét.

Költői érből kihalászott gyöngyök pl. a *Vajda* elégiája; *Ágota* kisasszony; a hol nem a költő az érzelmi középpont, mire még lesz alkalmunk visszatérni. — Szinte látjuk a *Vajda* elégiájában a rongyos, sátoralji népet, s a haladokló suttogva elmondott tanításain mélyebben elgondolkozunk, mint a költemény igénytelensége sejtetné. Felcsillan még e szomorú órában is a cigányt annyira jellemző agyafurtság, s a hangulatot, melyet a halál közelsége rideggé

tenné, legjobban jellemzi a fel-felsíró hegedű szelid bánata.

„Egy barna legény a vonót gyantázta.
Próbált új nótát húrján e gyászra,
És addig-addig próbált, czifrázta,
Vajda lelke rég fűnjárt a menyországba.“
(A cigány vajda elég. 217.)

Eddigél a költő érzelmi világának boncolásában csak kérdőjeleket hagytunk hátra, felelet nélkül. A megoldásra váró problémák száma nő, ha azt a két elbeszélést összevetjük, melyek a könyvnek hamarosan az elején vannak. „De profundis“ az egyik; „Mese a varrógépről“ a másik. Vegyük az elsőt szemügyre.

Abba a mocsárba világít bele a költő kézilámpájával, melynek említésére a szív úgy érzi, mintha a legbelső rejtekébe akarna valaki sáros lábbal belépni. Ha helyenkint felszisszenve átvégődünk a bűn tündéri képén, mely a mocsár felületén imbolyog sötét alapszínével, megnyugodva akarjuk utján tovakisérni azt a fiatal lányt, kit elveszett erkölcsi értékének tudata s az a gondolat terel jó irányba, hogy többé nem méltó tiszta szerelemre. Munkával akarja becsületét megszerezni.

A törékeny nő hőssé magaslik alacsony helyzetében s édes megnyugvással meg részvételt megvív vele egész betegséig; hisz a megsértett erkölcsi rend elégtételt kap, a bűn megbűnhődött s csak a kielégítő befejezést várjuk.

Kétségbeeső helyzet! A nő beteg, nem tud dolgozni, az éhség az utcára hajtja, hol élelmi szerek kirakata előtt látjuk utójára. Az éhség kínjai rettenetes hűséggel jelennek meg a költő lantján; a kép elvonul előttünk a verizmus minden viszontagságával, az alak eltűnik oda. — a honnét a költő kihozta! A költemény rémítő vád a társadalom ellen, de hát nincs annak a lámpának egyetlen sugara sem, mely más utat tudna megvilágítani?!

Még ott zibongnak lelkünkben az elégedetlenség, a visszatetszés benyomásai, mikor a költő másik elbeszélésében hirtelen új világba ragad át bennünket, hol a szemünkbe csapódó fehér fénytől meglepődve nézünk körül. Ah, hisz itt nem szüretlen realizmus, hanem az eszmények hona van, a tiszta lemondással teli szívek tanyája! A védtelenségben erős nőnek apotheoizisa ez a költemény; palinódiája a „De profundis“ sötét elveinek. Mintha a költő saját magának az ellenlábasa volna.

Teréz, a legnagyobbik árva, ki akarja szabadítani testvérkeit a mostoha anya keze alól. Mert a kicsikék szenvednek:

„Estenden folyosón az árnyban,
Vagy a sötét cselédszobában,
Hova lassacskán kiszorultak,
Az árvák össze-összebujtak
Teréz köré, ki átkarolva,
Ki térdeire kuporogva.

Mai lapunk 4 oldal.

a mellett szívesen társalognak a katolikus papokkal s szűkebb körben arrogálják maguknak a „jó“ katolikus elnevezést.

A protestánsok, lám! nyilván agítanak felekezetük mellett, miniszterei elnökölnék az egyházi gyűléseken, a híres komáromi kirohanást, a mely az egyházpolitikái harcoknak kiindulási pontja volt, Tisza Kálmán csinálta meg az ő fiával egyetemben; az „erdélyi püspök“ elnevezése ellen megindított hadjáratot Bánffy Dezső vezeti, a kit már mindenünnen kiebrudálnak.

Csak egy kissé mélyrehatóbbnak kell lennünk, s könnyen észrevehetjük, hogy azok a személyes harcok, melyek a legutóbbi időben megindultak, jó részt a katolikusok ellen irányulnak. Részt vesznek bennük a kormány vezetői ellen még azok a kormánypárti honatyák is, a kik a husos fazékért mindenha lelkesültek.

Miért esett olyan nagyon nehezükre, hogy Széll miniszterelnök lett, és vele a régi — szerintük katolikus reakcionárius — nemzeti párt helyet foglalt a kormánypártban? Miért támadhattak egyszerre ellenük a Tiszák, Bánffy és annyi kreaturájuk, meg a kálvinista függetlenségi párt? Csak a vak nem látja, hogy fáj nekik a Széll katolikus volta. Mert mit ér a „jog, törvény és igazság“, ha katolikus kéz adja. Tisza Kálmán az ő mindenkori „szent meggyőződését“ tudta úgy kezelni, hogy kálvinistáknak is jutott, még a katolikusoknak se maradt.

A kisipar pártolása.

○ Soha sem gondoltuk volna, hogy Hegedüs Sándor miniszternek a kisipar pártolásáról elmondott lelkes és szép beszédeit oly hamar meg fogják czáfolni saját tettei. Hegedüs Sán-

De némán, szótlán mindegyik;
Tán nincs is szó arra, mit érez
A gyermekszív, mely titkon vérez?
S csak könyv sóhaj mondja el híven
Fájdalmát, szenvedéseit? . . .“

(Mese a varróg. 153.)

Titkon elmegy a fővárosba, munkába áll s terve sikerül. Munkába öli ifju éveit, ábrándjait s mire arczán a tavasz zománczát megbontaná az idő, felneveli testvérkeit, szabad szárnyra eresztí őket s nőtestvérjével, Margittal, maga marad. A tüzhely ismét üres, — a szíve is ugy maradt:

„Sejti, hogy mig eget ostromlott
A földet elvesztette ő,
Hogy a tovatúnt ifjúságot
Vissza nem bozza bájerő,
Hogy parlagon maradt lelkében
Egy hang, egy szín, egy árnyalat . . .“

(170.)

Ebből a színből, árnyalatból alakul össze lelkében egy orvosnövendék képe, ki abban a házban épen olyan küzdelmeket vívott a létért mint ő. A titkok ábrándok hőse meg is jelenik egy napon és megkéri tőle — Margit kezét. Kinos küzdelem támad Teréz lelkében; csak percekig tart és kész az áldozat, a lemondás. A fiatalok boldogok, s szinte látjuk, mint marad Teréz szíve óriás sebével jószágos nemtőjűk.

A rövid tartalomból is meggyőződhetünk, hogy ez a költemény Kiss mesterműve, mely a

dor protestáns létere keresztény gondolkodású államférfi, aki meglehetősen szerény viszonyokból, saját erejéből küzdött föl magát arra, a fényes állásra, amelyet jelenleg elfoglal s azért föl lehetett róla tételteni, hogy tudja hol fáj legjobban az ügyvezetett kis embernek; de ugy látszik ő sem vitte többre, mint a manchesterismus többi hívei. Ő mindenáron magyar ipart akar teremteni s folyton hangsúlyozza, hogy támogatni kell a kisipart. S ki volna az, aki a miniszter urat ebben nem dicsérné? Bizonyára minden magyar ember helyeslésével kíséri a miniszter urak terveit, mert csakugyan itt az ideje már, hogy legyen végre valahára becsületes magyar ipar és részesüljön pártfogásban a kisiparos. Igy fest a dolog elméletben; de nem hiába mondja a közmondás, hogy száraz minden teoria és zöld a praxis. Bizony Hegedüs miniszter urak teoriája is száraz, de praxisának üdítő zöldje sem a magyar iparra, sem a kis iparosra nem hat üdítőleg, hanem inkább megmérgezi mindakettőt.

Miben is áll ugyanis az a nagy akció, a mely hivatva van az ipart magyarrá, a kis iparost boldoggá tenni? Egyszerűen abból, hogy a miniszter német és osztrák pénzen néhány gyárat akar Magyarországon fölállítani; biztosít nekik a városok és az állam részéről óriási anyagi előnyöket és az általuk támasztott nagy konkurenciával tönkreteszi a kisiparosokat.

A kezdet legalább arra vall. A ki csak távolból nézi és csak egy kicsit ismeri az osztrák s névszerűen a bécsi viszonyokat, az tudja, hogy az ottani kisiparosok előtt nincs gyűlöletesebb vállalat a *mödlingi czipőgyárnál*. Ez a Fränkel zsidó tulajdonát képező czipőgyár idáig már iszonyu pusztítást vitt véghez, nemcsak Ausztria, de Magyarországon kisiparosai között is, mert hisz Magyarországon is tömérdek sok helyen vannak raktárak. Bécsben már valóságos utcazi forradalom volt e gyár miatt. Árucikkjeivel annyira lenyomta az árakat, hogy a kisiparosok, akiknek a czipőkészítés kenyerkeresetök, mert hisz ezt tanulták, s joggal gondolták, hogy mint apáik ők is csak megélnék belőle, nem képesek vele versenyezni. Százakra sőt ezrekre megy azoknak a kisiparosoknak száma, akiknek üzletét ez a gyár már eddig tönkretette és a kik, hogy a mindennapi keserves kenyeret megkereshessék, kénytelenek voltak e gyárban munkásoknak beállani.

Már az is természetellenes állapot, hogy az,

költő egyéb műveiben teljesen ismeretlen alapokon nyugszik. A „De profundis“ egész cselekvénye lefolyik előttünk anyagiassá színezetével és érezzük, hogy a szerencsétlen megoldásnak egyetlen nagy oka van, — hiányzik az Isten!

Nem így Teréz reményében. Istenbe vetett bizalom támogatja a hősnőt s teszi erőssé szenvedésben, áldozatban.

„Olykor lappangó kétely árnya
Borítá lelkét fagyos árnya

Mogorva

Önkinzó percek voltak azok,
Ilyenkor a kis gép felmondta
Ürnőjének a szolgálatot,
A fonal összekuszálódott
És csökönyös lett a kerék
S megállt . . . de az árny elhúzódott
És újra kiderült az ég.
„Te ostoba Teréz! Te csunya
Teréz! — korholgatá magát —
— Mire való az Isten? —

S újja

A gépen kopogtat tovább.

Melyik költemény jellemzi a költőt? A „De profundis“ meghasonlott világnézetével, vagy a Varrógép meseje eszményi felfogásával, mert ne feledjük, hogy a „kedves“ költőről beszélünk. Bővitsük még néhány vonással e képet.

Sokszor felhangzik a józanabb sajtóban a panasz valami nagy áramlat ellen, mely elborítja testünket, lelkünket, felveti lábunk alatt a földet, megváltoztatja gondolkozásmodunkat. A zsidó

a ki önálló iparosnak tanult ki, később kénytelen legyen gyári munkásnak beállni, de ez még hagyján, ha csak képes e munkája után tisztességesen megélni. De épen ez az, amit e gyár munkásainak nem biztosít, akik ott ipari jártasságukat a nagy tőke szolgálatában és előnyére kénytelenek érvényesíteni.

És ezt a gyárat, amely az osztrák, de a magyar kisiparosoknak is folytonos botránköve, akarja a miniszter ur legelsőknek áttelepíteni Magyarországra. Temesvár városát akarja vele boldogítani, ugy azonban, hogy ugy maga részesíti állami támogatásban, mint pedig a város részéről tetemes szubvencziót biztosít számára. Temesvár városának iparosai között óriási felháborodást idézett elő a kormánynek ez az atyai gondolkodása.

A czipész munkásoknak hasonnevű szaklapja az ő egyszerűségével erős kritika alá veszi a vállalat létesítését és a többi között a következőket írja:

„Fränkel Temesváron czipőgyárat alakít. részvénytársaság alapján; kötelezi magát, hogy az első 5 éven belül 500 czipész munkást fog foglalkoztatni.

A kormány 16 évi adómentességet és más kedvezményt ad a gyárnak, tehát évi szubvencziót is fog kapi, a város szükséges gyártelep átengedését és a munkások arányához képest, pénzbeli támogatást helyezett kiállításba a gyárnak.

A gyár a buzási uton a Friedman-féle szeszgyár istálló helyén fog épülni, a gyár alapítókéje 1.200.000 korona. A kormány részéről kikötötték, a honi törőpar támogatására való tekintettel minden beszerezhető áru, honi gyártmány legyen. A gyár működését 1901. február hó 1-én kezdi meg és 1906-ban 500 munkást kell foglalkoztatnia a gyárosnak. A mödlingi gyár 40 magyarországi elárúsító fióküzleteit ezen gyárból kell ellátni áruval.

Temesvári leveleznők megjegyzi, hogy a kis és közép iparosok között óriási nagy a felháborodás, hogy az ő tönkretételükre Ausztria legnagyobb kizsákmányolóját hozzák a nyakukra, küldöttségileg voltak a polgármesternél, arra kérték, hogy minden támogatást tagadjon meg a város és a kormány, de erre kilátás nincs. Veszt-é az érdem, hogy Fränkel a magyar czipészek boldogítására megnyeri? Most még csak ezt akarom szaktársaimmal tudatni, hogy Fränkel egyike a legborzasztóbb kizsákmányolóknak Ausztriában. Az osztrák czipész csak a legvégső

szellemről beszélünk. Sokan ügyet se vetnek rá, s az ilyen hangokat szeretetlenségről vádolják. Pedig ezt a tényt veszelés voltában egész Európa gondolkozó fői ismerik. Nincs terünk a különböző jelenségek szemmel tartására, veszünk csak egy pillanatot irodalmunkra, meglátjuk a szomorú valót.

Az utolsó évtizedek politikai szabadságával kezdődik ez az irányzat. Mondhatnók, hogy a zsurnalisztika emlőni növekedett nagyra, óriásra, mely ma kézben tart könyvet, lapot. A kiegyezés mámore soká tartott, ez alatt, meg az elvek, eszmék boszorkánytánczában erőre kapott ez a szellem, — szellemi erőre, befolyásra, az anyagi ugy is megvolt. Most már félelmes tényezője közéletünknek.

Az irodalomban a napisajtót s a szépirodalmi részt foglalta le. Itt lehet aránylag legkönnyebben diadalra segíteni bizonyos czélokért. Lett is alapos rombolás a nyomán. Hol vannak a régi, becsülettel küzdő lapok, melyeknek homlokán ideális színben ragyogott a vezéreszeme s a melyek a kimondott vezéreszmét követték is minden körülményben. Az elvi szilárdság képviselői megfogytak, a sajátban imitt-amott működik egy-kettő, az is tönkremerne az üzlettel virulók mellett az áldatlan küzdelemben, ha az ép érzékű közönség pártolásából nem meritene bátorságot.

(Folyt köv.)

esetben vállal munkát Mödlingben, mert kivéve egy pár szabást, a többi cipésznek nála oly kevés a keresete, hogy abból megélni lehetetlen. Ha nálunk Temesváron is ilyen termelést fog berendezni, a mi több mint bizonyos, akkor cipésmunkás szaktársaim még a hetedik börtök is le lesz nyuzva."

Hát bizony így nem fog a miniszter ur sem a magyar iparon, sem a kisiparoson segíteni. A magyar pénz csak úgy fog a külföldre vándorolni mint eddig, a kisiparosok pedig tönkre fognak menni. A kármiféle bukott fűszerkereskedő nyithat majd, amint már nyitottak is „mödingi“ illetve „temesvári“ vagy „bécsi“, „karlsbadi“ cipőraktárt s tönkre teszi országsgazte iparunknak ezen ágát.

Eddig ez az iparig, ha nem is virágozott, legalább tengődött. A szegény cipész, minthogy ipara nem csupán luxustárgy, ha szorgalmas volt, mégis csak biztosíthatta anyagi existenciáját, de ilyen verseny mellett, tönkre kell majd mennie.

Hegedüs miniszter ur az ő iparpártolásával úgy jár, mint az a halász, aki pusztulásnak indult halászatát meg akarván menteni, nagyszabású csukát eresztett a halastóba. A csukák megszorodván és fölnevelkedvén, fölfalták a többi halakat. Így tesz majd a mödingi-temesvári cipőgyár is a mi cipészeinkkel. Rosz szervezési politika ez, amely a kisiparra rázúdítja a nagyipart. Nem javít, de ront; szaporítja a nagy existenciákat, a kicsinyeket pedig az anarchizmus karjaiba hajtja. Hanem hát hiába, a liberalizmus, ha akarja is, nem tud a kis emberen segíteni.

UJDONSÁGOK.

MÁRCZIUS 15.

Irta: FERENCZY SIMON.

*Magas Kárpátokról leundul a szélvész
A néma Alföldön a kék Adriáig,
Harsogva az éjbe, haragos viharoként
Riasztja sötétlen szilaj harsondait:*

*„Virágot hoztam én az elherdált földnek,
Pázsitot a rétnék, lombot is a fűnek,
Sugárszóró hajnal a vaksötét éjnek,
Rügyfakasztó tavaszt széles e világnak.*

*Magyaroknak népe, külön hoztam néked
A legszebb tavaszról legédesebb emléket,
Tűzét, izzó hevét annak a nagy napnak,
Ki nem aló lángját a legszebb tavasznak!*

*Ébredj föl magyar nép! Jön a bíbor hajnal,
A rózsás keleten tüzes fénye nyargal,
Keletől nyugatig a földet bejárja,
Szabadságra kelti mindenik sugára!*

*Végig zúg a vihar. Az Alföld nem mozdul,
A Kárpát feketén néz az éjbe zordul,
De a földnek mélye, mely sírokat fűd be,
Müntha megszólalna, tompán s dübörögve.*

*S háborog, dübörög tovább a föld mélye,
Viharozza a szél beszívált az éjbe,
Távoli keleten pirosodik az ég,
Istenem, hűtha tán mégis hajnalodnék!*

— **Márczius 15.** Hűvös, de ragyogó tavaszi nappal köszöntött be márczius idusa. A házakon megjelentek a nemzeti lobogók s a gomblyukakban a háromszínű kokárdák. A társaskörök és a tanintézetek csaknem kivétel nélkül ünnepelnek. Annál szomorubbán tapasztaltuk az emlékezésnek eme nagy napján azt a részvétlenséget, melyet az állami intézmények tanusítottak az osztatlanul megnyilatkozó nemes lelkesüléssel szemben.

Pedig a Bánffy-féle rendelet, mely április 11-ét avatta nemzeti ünnepé, tudtunkkal egy szóval sem tiltja, hogy a népszabadság megszületésének napjáról is megemlékezzenek. Általános megbotránkozást keltett, hogy a vármegyevel szem tüztek ki a nemzeti zászlót. Hyperloyalitásukat, avagy csak szellemi kiskorúságukat akarták-e ezzel a vármegye urai dokumentálni, nem tudjuk. Lehet, hogy mind a kettőt. De akármiképp is áll a dolog, az egy cseppet sem vonhat le a mi közös ünnepünk őszinteségéből, sem értékéből. A nemzet lelkének teremtő erejéből születtek meg e nagy nap örök dicsőséges vívmányai s a nemzet fiainak kegyelete avatta ünnepé márczius idusát. A független nép egy szívvel-lelkével ünnepel most is és csak sajnálkódással gondol azokra, a kiknek nem szabad ünnepelniök.

A **Vörösmarthy-kör** tegnap este nagy vesorát rendezett, melyen mintegy harminczan vettek részt. Az ünnepi beszédet, a dr. **Rádai Lajos** ajándékozta díszserleggel, dr. **Schlamadinger Jenő** tartotta. Hazafias szellemű felköszöntőket mondottak **Vértessy József**, **Korács Károly**, dr. **Kuthy József** és **Gánczy Flóris**.

A **székesfejérvári keresk. akadémia** igazgatójának vezetése alatt álló három iskola, az akadémia, a női keresk. kurzus és az alsófokú keresk. iskola részint márczius 14-én, részint 15-én ünnepezték meg a saját felszabadításának a napját. — 14-én délután 2 és fél óra kezdődött a kereskedő inasok ünnepe. Jelen voltak mindhárom osztálynak a növendékei és tanáraik. Az ünnep első pontja dr. **Faludi Miksa** igazgatónak gyönyörű beszéde volt, mire az egyik fiu a „Szózat“ -ot szavalta el; erre felolvasás következett a márczius 15-én történt eseményekről: és utolsó volt a „Talpra magyar“ elszavalva egy fiutól. — A keresk. akadémiaé és a női keresk. kurzusnak együttes ünnepe márcz. 15-én délelőtt 11 órakor vette kezdetét. Igen sok szebbnél-szebb asszonyon és leányon kívül ott láttuk többek közt **Gánczy Flóris** kir. közjegyzőt, dr. **Czapáry László** gimn. tanárt és az akadémia igazgató-bizottságának egy részét. Az ünnepség 1. pontja a „Hymnus“ volt, melyet az ifjúság énekelte **Pap Gézá**tól az intézet volt növendékétől vezetve. Erre dr. **Faludi Miksa** igazgatónak költői szárnyalású beszéde következett, a melyben magas szempontból tekintett végig a magyar nemzet történelmére, főleg pedig a 48-adiki eseményekre. A 3., 4., 6., 7., 8. és 9. pontot **Ábrányi Emil** „Márczius 15-én“, „Kossuth sirja“, „Idegen“, „Vándor mndár“, „A magyar nyelv“ és „Márczius idusán“ költeményei képezték. A szavalók közül kiemeljük **Bruszt Jenőt**, a felső osztálynak minden tekintetben kiváló növendékét és **Kövári Erzsike** kisasszonyt, a női keresk. kurzus tanulóját, a ki a „Magyar nyelv“ című verset mély érzéssel szavalta el. A „Vándor madár“ című melodramát **Pap Géza** kísérte zongorán. Az 5. pont **Székelly Imréné** VI. magyar ábrándja volt, a melyet **Schleicher Mariska** kisasszony, a női keresk. tanfolyam növendéke játszott el zongorán igaz magyar érzéssel. Az ünnepséget a „Szózat“ fejezte be.

Ugyancsak a „**Vízvárosi Hazafias Magyar Asztaltársaság**“ is imponzus és jótékonyasággal egyesült módon ülte meg igazi kegyelettel hazánk ébredésének nagy napját. Márczius 15-én ugyanis d. e. 9 órakor felruházták 10 szegény-

sorsu, iparos osztályhoz tartozó iskolás fiút, kiket magyaros ebédrel is megvendégelték. 10 óra-
kor kivonult a társaság nemzeti zászló alatt az Erzsébet-ligetben levő honvéd-szoborhoz, hol **Lanczeritsch Antal** a kör nevében díszes babérszoroszt helyezett el, miközben hat iskolás fiu igen szépen szavalt, s a nagy számmal jelen volt közönség a szózatot elénekelte. Este a **Varga István-féle** (Alsó királysori) vendéglőben nagy társasvacsera lesz, melyen az ünnepi beszédet, **Lanczeritsch Antal** tiktár tartja.

— **Közigazgatási ülés.** Székesfejérvár szab. kir. város közigazgatási bizottsága báró **Füdh Pál** főispán elnökele tettett f. hó 14-én d. e. 10 órakor tartotta meg márczius havi ülését, melyen jelen voltak: **Havrancsek József** polgármester, **Tóth István** főjegyző, **Bierbauer Viktor** tiszti főorvos, **Fittler Béla** tiszti ügyész, gróf **Festetics Bennó** kir. tanfelügyelő, **Plossck Ferencz** kir. pénzügyigazgató, **Quirini Gusztáv** kir. főmérnök, **Ujházy Sándor** kir. ügyész, **Németh Imre** anyakönyvi felügyelő, **Dieballa György** közig. előadó, **Korács Elek** arszázeiki ülnök, **Alaghy Dezső**, id. **Abnassy Ferencz**, dr. **Fanta Adolf**, **Karl József**, **Kövecsy István**, **Tóth Aladár** és **Tóth Artur** bizottsági tagok. — A főispán megnyitván az ülést, bejelenti, hogy dr. **Sadra Gyula** bizottsági tag távollamaradását igazolta. — **Tóth István** főjegyző jelenti, hogy **Dénes Márton** kivételes nősülési engedélyt kér: kifogás a kérelem ellen nem tehető, pártolólaj terjesztetik fel a miniszteriumhoz. **Kreinhoffer József** szintén kivételes nősülési engedélyért folyamodik, ennél azonban, amennyiben állításkötelese, bevárando a közel jövőben megtartandó fősorozás eredménye s az állítási lapstrommal felszerelt kérvény felterjesztetik a belügyminiszteriumhoz. — **Havrancsek József** polgármester az utak fedanyagának beszerzése tárgyában jelenti, hogy eltérőleg az eddigi gyakorlattól a fedanyagot nem tavasszal, hanem ősszel kellene beszerezni, mert előbbi esetben az utadó pénztár deficitbe kerül, ennek megtörténetét pedig állítólag ministeri rendelet tiltja. — Báró **Füdh Pál** főispán ajánlatára — bár az ősi beszerzés drágább a tavaszinál — a bizottság elfogadja a polgármester ajánlatát. — A mérnöki hivatal bemutatja azok névjegyzékét, a kik közmunkával tartoznak természetben vagy pénzben; a mennyiben pedig behajthatlan, annak törlesztést kéri. A törendő összeg 2009 korona és 60 fillér. — **Tóth István** főjegyző jelenti, hogy a honvédelmi miniszter megengedte, hogy az erdőőrök — egyelőre csak 2 évre — **Wernld-féle** fegyverrel legyenek felfegyverezve. Az intézkedés így irányban fog megtörténetni. — Dr. **Bierbauer Viktor** tiszti főorvos jelentése szerint a közegészségügyi állapotok február hónapban kielégítőek voltak. Született törvényes fi: 42, törvényes nő 41; törvénytelen fi: 4, törvénytelen nő 5, összesen 92. Meghalt 36 fiu, 24 nő összesen 60. A meghaltak közül 7 éven aluli volt 10 törvényes, 1 törvénytelen fi; 7 törvényes, 1 törvénytelen nő. Nevezetes halálozások: veleszületett gyengeség: 4, górcsök 5, bélhurut 1, tüdőlob 9, tódövész 13, guta 2, vízkór 2, elmebaj 1, aggkór 8 esetben. Erőszakos halállal mult ki 2 öngyilkosság folytán, 1 véletlenül. — **Plossck Ferencz** kir. pénzügyigazgató és **Quirini Gusztáv** kir. főmérnök jelentése tudomásul vétetik. — E helyütt **Tóth Aladár** biz. tag megemlíti, hogy még mindig vannak a városban régi rendszerű s oly levélsekretynek, a melyekbe könnyű belenyulni s a leveleket kiszedni. Kéri a kir. mérnökség intézkedését. — **Havrancsek József** polgármester megnyugtatóan kijelenti, hogy ő ez ügyben már beszélt a postafelügyelőséggel, a hol azt e felvilágosítást nyerte, hogy az újabb rendszerű szekrények javítás alatt vannak, a közel jövőben azonban már készzen lesznek. — Tudomásul vétetett. — Gróf **Festetics Bennó** királyi tanfelügyelő **Szöllősy Márton** tanító véglegesítését kéri. — **Végül Havrancsek József** polgármester az évi jelentés tárgyalását kéri. — Az évi jelentés egy része tárgyalatván, a szakközleg jelentéseit a bizottság magáévá teszi gróf **Festetics Bennó** kir. tanfelügyelő jelentésén kívül, melyben jevezett tanfelügyelő párhuzamot von a „**Ferencz József**“

nőnevelő intézet és a községi iskola polgári osztályai között s arra a konklúzóra jut, hogy míg a községi polgári leányiskolában fordulnak elő bukási, sőt ismétlési esetek, addig a „Ferencz József” nőnevelő intézet polgári iskolájában bukás, főleg pedig osztályismétlés az utóbbi években elő nem fordult, bár az anyagot mindkét iskola egy helyről nyeri; miért is „az esetleg lappangó betegségnek orvoslására” kéri az állami, nevezetesen a tanfelügyelői ellenőrzést. A bizottság csekély, mondhatni stílárís változtatással magáévá teszi az évi jelentés e részét is. — Az ülés 1/12 órákor véget ért.

— **Köszönet.** A Székesfehérvári Kereskedelmi Bank igazgatója Erzsébet királyné emlékére emelendő *Órkülművészet* templom költségeire 25 koronát volt szives adományozni. Ezen kegyeletes adományért hálás köszönetét nyilvánítja a bizottság.

— **Hangverseny.** A székesfehérvári V. honvédkerületi zenekar f. hó 18-án a *tüzoltóegylet javára* nagy hangversenyt rendez a városi színházban. A hét pontból álló műsor a legpompásabb zeneművekből van összeállítva. A hangverseny este fél 8 órákor kezdődik. — Helyárak rendesek.

— **Kinevezés.** A m. kir. igazságügyminiszter *Hampel* Béla székesfehérvári kir. törvényszéki joggyakornokot a komáromi kir. törvényszékhez aljegyzővé nevezte ki.

— **Orvosok és gyógyszereszek „Otthon”-a.** A székesfehérvári orvosok és gyógyszereszek, megértve az összetartás szükségét, „*Otthon*” cím alatt egy társaságot alakítottak, hol ezen túl rendes összejöveteleket fognak tartani, hogy a kar érdekeit időnkint megvitassák és egyéb szászakozásaik közben üdvös eszmecsereket folytatassanak a haladó tudomány vívmányiról. Az egyesület helyisége a „Magyar Király” fogadóban van, hol a tagoknak tudományos szaklapok állnak rendelkezésére. Az „*Otthon*” egyszerűs mind hivatalos helyisége az orvosszövetségnek és az országos gyógyszereszezesület helybeli fiókjának. Az e hó 13-án történt ünnepélyes megnyitás alkalmával háznagygyűlést egyhangúlag *Kovács* Ármán gyógyszerész választott meg. Este kedélyes vacsora volt az étteremben.

— **Szt. József tisztelőihez.** Márczius hava alkalmából figyelmükbe ajánljuk a jámbor híveknek „*Márcziusi ibolyák, imák és elmélkedések*” Szt. József tiszteletére” című imakönyvet, melyet *Mészleányi Gyula* szatmári püspök kívánására *dr. Szentgyörgyi József* Károly apát-plebános, több jeles szerző nyomán állított egybe, s mely immár a püspök bölcsességéből harmadik kiadásban jelent meg. — Vegyék igénybe minél többen, akik Szt. Józsefet különösen tisztelik, akiknek szükségük van az ő oltalmára s biznak hathatós pártfogásában. — Es vegyék igénybe, a kik bűn és fájdalomba merültek, vagy testi-lelki betegségükben gyógyulást keresnek; — akik irgalomra akarják bírni az Urat önmaguk, családjuk, szegény hazánk iránt; — akik epedve óhajtják az egyház békéjét, diadalát. Az imakönyv ára aranyozott keresztrel ellátott csinos vászonkötésben, — hogy minél nagyobb körben elterjedhessen — csak: 60 kr. (Sac. e. e. 2. ss.); akiknek pedig ez is sok volna, azoknak egy füzött példány 40 kr-ért küldetik meg. Megrendelhető a szerzőnél, *Szatmárnémeti*, (Szatmár m.)

— **Jótekonyság.** A „Fejérmegyei Takarékpénztár” 50 koronát adományozott a „Fejérmegyei Tanítótestület”-nek melyért az elnökség hálás köszönetét nyilvánítja.

— **Elhalasztott nyeremény-sorsjegy húzása.** A „Székesfehérvári Önkéntes Tüzoltó-Egylet”-nek f. évi márczius hó 15-ére hirdetett nyeremény-sorsjáték húzása a közbejött elháríthatatlan akadály miatt f. évi április hó 19-ére halasztatott.

— **Telefon.** A postaigazgatóság jelenti, hogy a *sídfoki* távbeszélő hivatal e hó 13-án a helyközi forgalomnak átadatott.

Az Országos Eötvös Bizottság köztudomása szerint e tavasszal közrebocsátja b. Eötvös József összes munkáinak végleges teljes kiadását. Mint általánosan tudva van, a nagybecsű kiadás (20 kötet; 400 ft; 40 ft) tiszta jövedelme b. Eötvös Lóránd ajándékából a *Tanítók Házának* fenntartására fordítottatik, melyben — Budapestben és Kolozsvárt — szegénysorsu tanítók és tanárok fiai nyerneek főiskolai tanulmányaik alatt részben ingyenes ellátást. A bizottság széleskörű munkálkodása élén Széll Kálmán miniszterelnök, gróf Károlyi Tibor a főrendiház elnöke, *Wlassics* Gyula, *Jókai Mór*, *Beöthy Zsolt* stb. állanak — s a kulturális és jótékony cél egyesülése már eddig is igen szépszámu előfizetőt szereztek. Az előfizetők névsorában vidékünkbeli és megyénkbeli eddig a következő neveket találni: *Lászlóvszky Kálmán* Előszállás, *Dr. Spät Henrik* Körörszék *Velence*, *Segély-egylet Kápolnás-Nyék*.

— **Köszönet nyilvánítás.** A „Székesfehérvári Kereskedelmi Bank”-nak, mely 60 koronát; a „Székesfehérvári Takarékpénztár”-nak és a „Fejérmegyei Takarékpénztár”-nak, melyek egyenként 50—50 koronát adományoztak ez évben is a helybeli Önkéntes Tüzoltó-Egyletnek, ez uton is hálás köszönetet mond a jótékony adományozásért a Székesfehérvári Önkéntes Tüzoltó-Egylet Elnöksége.

— **Egy öreg honvéd halála.** *Varga* Ferencz, volt negyvennyolcas honvéd, ki több, mint 40 esztendő töltött, mint kulesos, a város szolgálatában, tegnap elhalálozott. Temetését, mely ma délután 2 órákor ment végbe, az öreg honvédbajtársak testületileg vettek részt.

— **Köszönet.** A főreáliskola VI., VII., VIII. osztálya márczius 13-án *Borostyán* Sándor és *Koronczy* Imre tanár urak vezetésé alatt, megtekintette a semináriumban *Maulpertsch* Tamás bécsi festőnek 1753-ból való híres Krisztus-képét. A valóban fenséges képet, melyen a művész a legremekebb módon ábrázolja az istenit az emberivel együtt; főt. *Scheirich* Antal aligazgató ur kísérté magyarizatokkal, mely szíveségeért az illetők leghálásabb köszönetet mondanak.

— **Tisztviselők a fegyvergyakorlaton.** Sokszor volt már arról szó, hogy a megyei és városi hatóságai tisztviselőket azon a czímen, hogy hivatalukban nélkülözhetetlenek s hogy hamarosan nem lehet őket helyettesíteni, fel kel menteni a fegyvergyakorlatok alól. Most a belügyminiszter értesítette a törvényhatóságokat, hogy a jövőben ilyen kifogásokat nem fogad el s ezen a czímen senkit sem ment fel a fegyvergyakorlatok kötelezettsége alól. Egyben megküldi azon tisztviselők névsorát, akiket augusztus hóban fegyvergyakorlatokra behívják, hogy a törvényhatóságok vezetői előre gondoskodhassanak azok helyettesítéséről.

— **A ferenczrendiek reformjához.** A ferenczrendiek római generalísa, — mint a „*Pressburger Tagblatt*” jelenti — hosszas tanácskozás után megállapította a magyarországi Szt. Ferenczrendhez tartozó tagok reformjának tervezetét. Az új rend főbb vonásaiban a következőleg alakul: A régi statusquo ugy a fegyvelemre, mint szervezetre megszűnik. Az Üdvőzítőről és szt. Lászlóról nevezett két rendtartomány megszűnik és a Szűz Máriáról, valamint a Capistran sz. Jánosról nevezett két rendtartományba olvad bele. A marianusok megrartják eddigi rendházaikat, kivéve Simontornyát, melyet a capistranusok foglalnak el. Kárpótlásul ezért megkapják a nagy-kanizsai, nagy-atádi és segédsi kolostorokat. A marianusok, megkapják a vácsi, szakolczi, galgóczi, trsztenai, okolicsnói és a szolnai rendházakat a szalvatorianus rendtartománytól. Ez utóbbinak többi rendházaát a capistranusok foglalják el. A horvát rendházak nem fognak többé magyar rendtartományhoz tartozni, hanem szt. Cyrill és Metód név alatt külön horvát rendtartományt képeznek.

— **Egy hónap házassági statisztikája.** A házasságkötések összes száma a magyar korona országaiiban január hónapban 18.141, csupán a magyar anyaországban 15.968. Csupán a tulajdonképpeni Magyarország népesedését tekintve, azt látjuk, hogy ez év január havában csaknem 9000-rel több a szaporodás, mint a múlt év ugyanezen hónapjában, majd 4000-rel több a születés és 5000-rel kevesebb a halálozás. A születések aránya legmagasabb volt a Tiszán innen, legalacsonyabb Erdélyben. A megyék közül Szabolcs az első, míg az utolsó helyre Szeged vármegye kerül. Városi törvényhatóságaink közül a születések számaránya tekintetében Fiume áll az első helyen, az utolsón Komárom. Aránylagosan a legtöbb házasságot a Dunántul kötötték, a legkevesebbet Erdélyben. A megyék közül a házasságkötések számaránya tekintetében Liptó foglalja el az első helyet, az utolsót Fogaras és Hunyad. Városi törvényhatóságaink közül Hódmezővásárhely az első, s hol 98 házasságot kötöttek, míg Fiumében csak 12-öt. Győrött meg csak 9-et.

Felolvas szerkesztő: Chay Antal.

Vasuti menetrend.

Érvényes 1899. október 1-től.

Budapest	Székesfehérvár	N. Kanizsa
ind.	érk.	ind. ér.
Szem. v. 6.50 reg.	9.01 d. e.	9.26 d. e. 1.40 d. u.
Gyors v. 8.00 reg.	9.16 d. e.	9.21 d. e. 11.57 d. e.
Szem. v. 1.30 d. u.	3.35 d. u.	3.45 d. u. 8.45 este.
Szem. v. 4.25 d. u.	6.22 este.	6.32 este. 8.40 este.
Gyors v. 8.00 este.	9.17 este.	9.22 este. 12.07 éjjel
Szem. v. 9.25 este.	11.33 este.	11.33 este. 3.52 éjjel
Nagy-Kanizsa	Székesfehérvár	Budapest
ind.	érk.	ind. ér.
Szem. v. 12.15 éjjel	4.16 reg.	4.24 reg. 6.23 reg.
Gyors v. 5.47 reg.	8.27 reg.	8.35 reg. 9.53 reg.
Szem. v.		7.05 reg. 8.58 reg.
Szem. v. 9.30 d. e.	2.03 d. u.	2.35 d. u. 4.42 d. u.
Szem. v. 2.00 d. u.	6.13 d. u.	6.23 este 8.33 este
Gyors v. 5.03 este	7.48 este	7.58 este 8.20 este

RZTYKI MIHALY aranyozó, templom-és oltárfestő Kassán, Fő-u. 28. sz.

Van szerencsém a főtiszt. klérusnak a mag. nemességek és a t. kegyuraságoknak tisztelettel jelenteni, hogy f. év márczius 1-én

aranyozó és festő-műtermet

nyitottam a fent jelzett czím alatt.

Művelem és elvállalom a templomdiszítés következő agait:

Uj oltárok, szószékek, keresztelő-kutak, szentsírok aranyozását és festését.

minden stýlben, a beadott rajz vagy tólem tervezett rajz után a legegyszerűbb s a legdiszesebb kivitelig.

Templomfestés és diszítés.

Olafestményi oltárképek, Stáció-képek, templommennyezeti és oldalfalazati szt.-képek festését, mennyezet és oldalfalazati diszlettfestőszetet, a templom stýljének és az egyház szavályaiknak szoros szemeltartásával. Költséghőirányzatokat és tervezeteket kívánatra bérmentve küldök, valamint a munkamegtéktetés czéljából, kívánatra, saját költségemen utazom bárhova.

Szegényebb községek s egyházaknak kedvezményes árt engedményezek.

Bizonyítványokat az általam végzett munkákról kívánatra bérmentve küldök.

Kiváló tisztelettel

Rzytki Mihály.
festő és aranyozó.

